

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 4683
Tarih : 08.01.2020

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ev içi emeğin değerinin tanınması ile ilgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Kemalbay

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ
İzmir Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği - Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler	
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe	
Tarih :	15 Ocak 2020	Esas No: 212530

TBMM
KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
08 Ocak 2020
Nantara.

TBMM
GELEN EVRAK
08 Ocak 2020
No: 597123
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Ev Kadınlarına sigorta ve emeklilik hakkı tanınmalı

Cinsiyetçi iş bölümüne bağlı olarak 'ev kadınlarının' sayısı her geçen gün artmaktadır. Kadınlara verilen ücretlerin düşüklüğü, işlerin eğreti olması, kamusal kreş ve bakım hizmetlerine erişemeyişi kadınları ev içi rolleri kabul etmeye itmekte; çocuklara, bakıma muhtaç yaşlı, hasta, engelli bireylere bakmaya mecbur kılmaktadır. Kadınlar evi çekip çevirirken bütün ailenin yükünü sırtlanmakta, temizlikten, yemek yapmaya, çocukların eğitiminden, alışverişe, bakım hizmetine her gün yeniden üretim işlerinin bütün aşamalarını yerine getirmektedirler. Kadınların görünmeyen emeği üzerine kurulan bu düzen, erkek egemen anlayışla şekillenen kadının ev içi rollerini de pekiştirmektedir.

'Ev kadınlarının emeklerinin bir karşılığı olmadığı gibi, sosyal güvenlik hakları ya yoktur ya da 'kocaya veya babaya bağımlı' olarak bulunuyor. Eşi işsiz ya da güvencesiz ev kadının da sosyal güvenlik hakları bulunmuyor. Önemli bir üretim alanı olan evlerde ev kazaları adı altında görünmez kılınan çalışmaya bağlı kazalar ve hastalıklar yaşanmaktadır. Ev içi şiddet de yine ev kadınlarının karşı karşıya bulunduğu en ciddi tehlikelerdendir. Türkiye'de her gün en az bir kadın erkek şiddeti ile yaşamını yitirmektedir. Bunların önemli bir bölümü eş ya da birinci derece akrabalarından yani ev içi şiddetten kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de iş yasasına göre haftada çalışma süresi 45 saattir. Kadınların ev içi mesaisinin uzunluğuyla kıyasladığımızda kadınlara ne kadar büyük bir karşılıksız emek harcadığını görebiliriz. Türkiye'de bir araştırmaya göre ev kadınların yaklaşık 69.2'si ev işlerini bir yardımcı olmadan tek başına yapmaktadır. İngiltere'de bir sigorta şirketinin yapmış olduğu araştırmaya göre kadınlar ev işleri ve çocuk bakımı için haftada ortalama 74 saat vakit harcadıklarını göstermiştir. Bir ev içerisinde yapılan temel işler; yemek, temizlik, ütü, çocuk bakımı gibi işler profesyonel istihdam alanında ayrı ayrı adlandırılan iş kollarıdır. Hane içinde yapılan işler sayısız işkolunda yapılan işlere bedeldir. Evdeki üretimin piyasa karşılığı, çamaşırhane, çocuk yuvası, huzur evi, hasta, yaşlı, engelli bakım merkezi, kuru temizleme, lokanta, sağlık merkezi ve daha pek çok sektörde üretilmektedir.

Evde bakım yardımı mükafat değil sosyal hak olarak verilmeli

Bakım hizmetlerinin kamusal alanda ve yurttaşlara bir hak olarak sunulmaması sebebiyle engelli, hasta ve yaşlı bakıma muhtaç kişilere evde kadınların bakması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu kişilerin bir kısmına şarta bağlı evde bakım yardımı adı altında ödeme yapılıyor ve bu da hükümet tarafından kadınlara bir mükafatmış gibi sunuluyor. Her yıl yardımlara harcanan para nispeten artarken kadınlara yönelik hizmetlere verilen bütçe azalıyor. Kadınların hak temelli kazanımlarının gerilemesi, bunun yerine yardımlara bağımlı kılınması kadınların ihtiyaçlarının, emeklerinin oy stratejileri için kullanıldığını da göstergesidir.

Evde bakım yardımı uygulaması kadınların emeğinin karşılığı olmamakla beraber, cinsiyetçi iş bölümünden ve kadın emeğinin görünmemesinden devletin yararlanmasının gösteriyor. Yardımlar kadınları bir nebze olsun rahatlatırsa da 2.sınıf statülerini değiştirmiyor, hayatlarında kalıcı bir iyileşme yaratmıyor. O nedenle kadınlara yardım değil, sosyal, ekonomik, siyasal haklarına cinsiyetçiliğe maruz kalmadan erişme ve kullanma imkanları verilmelidir. Kadınlar yardım değil hak talep etmektedir.

Evde yakınlarına bakmakla fiilen yükümlü kılınan kadınlara aylık bağlanması ancak sigortalarının yapılmaması; güvenceli çalışma koşullarının oluşturulması konusunda öncelikli sorumluluğu olan devletin kendisinin güvencesiz çalışmayı benimsediği anlamına geliyor. Bu durum sadece bakım hizmeti veren kadınları değil, Türkiye’de güvencesiz koşullarda çalışan tüm işçileri ilgilendirmektedir.

Ev içi emek sorunsalı; evde bakım hizmetleri ile katmerleşirken sosyal devlet ilkesi gereği güvence sağlaması gereken devletin bu pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemesi kabul edilemez. Evde bakım işini üstlenen kişilerin haklarının verilmesi, evde bakım yardımı aylığı yerine iş kanunu çerçevesinde ücret ödenmesi ve sosyal güvenlik kapsamına alınması için Bakanlık acilen elini taşın altına koymalıdır. Sosyal bir hak olarak bakım işini üstlenen kişiye ücret ve sigorta hakkı verildiğinde, hasta bezi, ilaçları, gıdaları, hastalığı ile ilgili aparatları vs. de ihtiyaçlar bakıma muhtaç kişilere ayrıca sağlanmalıdır.

Ayrıca sosyal devlet ilkesi gereği bakıma muhtaç kişilere karşı asıl olarak devlet yükümlülüklerini üstlenmelidir. Kreş, bakıma muhtaç kişiler için rehabilitasyon merkezleri, çamaşırhaneler vb. ev içi işleri kamusallaştıracak ve yurttaşlara şartsız sunacak politikalar hayata geçirilmelidir. Kayyım atanan yerel yönetimler demokrasinin gereği olarak seçilmişlere iade edilmeli, kayyım uygulamasıyla el konulan yerel yönetimlerde kapatılan kadın kurumları kadınlara iade edilmelidir. Kayyım ilk icraatları olarak belediyelerin açtığı sosyal tesisleri,

kreşleri, bakım birimlerini, çamaşırhaneleri kapatması kadınlara bugüne kadar ağır bedeller ödetmiştir, bu hukuksuz uygulamalar esastan ortadan kaldırılmalıdır.

Sonuç olarak evde bakım işi 24 saat süren son derece ağır, yıpratıcı bir kişinin üstesinden gelemeyeceği bir çalışmadır. Ciddi meslek hastalıklarına, fiziki veya psikolojik rahatsızlıklara ve iş kazalarına yol açabilmektedir. Bakım hizmetleri için sosyal devlet ilkeleri gereği köklü bir sosyal politika stratejisi izlenmeli, bakım hizmetlerinin tüm yurttaşlara kamusal bir hizmet olarak sunacak yapısal düzenlemelere geçilmelidir.

Bu sebeple ülke genelindeki yoksulluğu aşmak, kadınların görünmeyen emeğini görmek ve tanımak için, kadınların toplumsal, siyasal, ekonomik hayata eşit katılımını sağlayıncaya kadar;

- Ev içinde bakıma muhtaç kişilere bakan yurttaşların şartlı yardım yerine tamamına sosyal bir hak olarak ücret ve sosyal güvenlik hakları verilmelidir.
- Tüm ev kadınlarının sigortalanması ve emeklilik hakkına kavuşması sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak sağlanmalıdır.

Bu noktada gösterilecek çaba kadın yoksulluğunu yenmeye katkı sunmak kadar, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamayı, kadın emeğinin gayrisafi milli hasıladaki görünmeyen payından kadınların bir nebze olsun dönmesini sağlamayı, toplumun, erkeğin, devletin kadınlara olan borcunun ödenmesine de bir yerden başlamak anlamına gelecektir.

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun ek 7 inci maddesinin ikinci ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bakıma ihtiyacı olan engellilere özel bakım merkezlerinde sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak belirlenecek kişi başına aylık bakım ücreti tutarı, (20.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutardan fazla olamaz. Bakıma ihtiyacı olan engellinin evde bakımına destek için ise (10.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutar evde bakım hizmeti veren gerçek kişiye emeğinin karşılığı olarak verilir. Ayrıca evde bakımda bakım dışında kalan tıbbi ve medikal giderler için (10.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar sosyal yardım da engellinin kendisine yapılır.”

“Birinci fıkra kapsamındaki bakıma ihtiyacı olan engellilere sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak özel bakım merkezlerine ödenecek bakım ücreti, evde bakım hizmeti veren gerçek kişiye emeğinin karşılığı olarak verilecek ücret, engellinin kendisine yapılacak sosyal yardım ile bakım hizmeti veren resmî kurumlara yapılacak yardımlar hazineden Sosyal Güvenlik Kurumlarına aktarılacak olan tutarlar tertibinden karşılanır.”

MADDE 2- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“g) Evde bakım hizmeti veren gerçek kişiler,”

MADDE 3- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Büyükşehir belediyeleri ile nüfuslarına bakılmaksızın tüm belediyeler, bakıma muhtaç kişiler için bakımevleri ile çocuklar için kreş ve gündüz bakımevleri açmak zorundadır. Buralara ilişkin giderler ayrıca genel bütçeden karşılanır.”

MADDE 4- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun 3. Maddesine aşağıdaki bent eklenmiştir.

“32. Hane içi ücretsiz çalışan: Hane içerisindeki ücretlendirilmemiş aile içi iş yükünün sorumluluğunu üstlenerek; ev ve aile ilişkileri ile evin yönetimi ve düzenlenmesi mesleğini sürekli olarak yapan kişidir.”

MADDE 5- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun 4. Maddesinin 3. fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Birinci fıkranın (b) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler;

10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanuna tabi jokey ve antrenörler,

Bu Kanun kapsamında sigortalı sayılmayı gerektirecek bir çalışması bulunmayan ve sosyal güvenlik primleri Hazinesin Sosyal Güvenlik Kurumlarına aktaracağı yardımlar tertibinden karşılanan başta ev kadınları ve hane içi ücretsiz çalışanlar.”

hakkında da uygulanır. “

MADDE 6- 5510 Sayılı Kanunun 7 inci Maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“ Hane içi ücretsiz çalışanlar için başvurdukları tarihi takip eden aybaşından itibaren,”

MADDE 7- 5510 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki alt bent eklenmiştir.

“12) Hane içi ücretsiz çalışanlar için bu niteliklerini kaybettikleri ay sonundan,”

MADDE 8- 5510 sayılı Kanunun 60 ıncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi ise tescil işlemi taraflardan herhangi birinin tercihi yönünde yapılır.”

MADDE 9- Bu Kanun yayımını takip eden aybaşında yürürlüğe girer.

MADDE 10- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.